

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE
ZNANOSTI

Ak.god. 2015./2016.

Marija Tržić

Knjižnica Poljske kulturne udruge „Mikołaj Kopernik“

Završni rad

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Ana Barbarić

Zagreb, 2016.

Sadržaj

Uvod.....	2
O Poljskoj kulturnoj udruzi „Mikołaj Kopernik“	3
Povijest Udruge.....	3
Djelatnosti Udruge.....	4
Postignuća Udruge.....	5
Specijalne knjižnice	6
Ciljevi strateškog razvoja specijalnih knjižnica.....	8
Korisnici i knjižnične usluge.....	8
Izgradnja i razvoj zbirki.....	8
Funkcionalna povezanost srodnih specijalnih knjižnica.....	9
Stalno stručno usavršavanje i cjeloživotno obrazovanje knjižničara	10
Suradnja	10
Osiguranje financijskih sredstava u okviru strategije razvoja matične ustanove	11
Druge djelatnosti.....	11
Informacijska pomagala	12
Prostor i oprema	12
Knjižnica Poljske kulturne udruge „Mikołaj Kopernik“	14
Zbirka	14
Časopisi	16
Signatura	17
Kataložni program.....	17
Nabava i otpis knjiga	18
Članstvo.....	19
Preporuka za budući razvoj.....	20
Zbirka poljske škole u Zagrebu.....	22
Zaključak	23
Sažetak	24
Summary	25
Literatura	26

Uvod

U članku *Specijalne knjižnice/informacijski centri u svijetu tranzicije* Dubravka Kunštek tvrdi kako jedinstvena definicija specijalnih knjižnica ne postoji.¹ Nacrt *Strategije razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj: 2012. – 2015.* ipak donosi definiciju. Također definira i ciljeve kojima bi specijalne knjižnice trebale stremjeti. Primjerice razvijanje usluga za korisnike, razvoj zbirke, povezivanje sa srodnim knjižnicama i slično.²

Ovaj tip knjižnica potpuno je ovisan o matičnoj ustanovi. One određuju financijska sredstva koja knjižnica dobiva, te hoće li i u kojem broju imati zaposlenike.

U prvom dijelu rada donosimo pregled uputa za organiziranje knjižnica prema *Strategiji razvoja specijalnih knjižnica u RH* koja je ostala u nacrtu i Hrvatskih standarda za specijalne knjižnice iz 1992. te Standard za specijalne knjižnice u Republici Hrvatskoj iz 2011. osvrtom na knjižnicu Poljske kulturne udruge „Mikołaj Kopernik“. Sljedeći dio su opće informacije o udruzi u čijem se sastavu knjižnica nalazi kao i kratak pregled povijesti i djelatnosti udruge. Nakon toga slijedi pregled organizacije fonda knjižnice i poljskog kataložnog programa Bibliotekarz.net.

Zanimljivo je promotriti kako je navedena knjižnica organizirana s obzirom da stručnu pomoć i stručno osoblje nemaju. Ponuditi će se neke prijedlozi za poboljšavanje rada knjižnice, a na kraju će se predstaviti organizacija zbirke Poljske škole koja djeluje u Zagrebu.

¹Kunštek, Dubravka. Specijalne knjižnice/informacijski centri u svijetu tranzicije. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 40, 1/2(1997), str. 107-115.

²Strategija razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj : 2012. – 2015. : nacrt. Verzija 1. Čl. 1, str. 1. Dostupno na : http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/05/Strategija-razvoja-specijalnih-knjiznica-nacrt-v1-_1_.pdf (24. 5.2016.)

O Poljskoj kulturnoj udruzi „Mikołaj Kopernik“

Poljska kulturna udruga „Mikołaj Kopernik“ registrirana je 16. veljače 1990. u Zagrebu. Trenutno ih se može pronaći u njihovim prostorima na adresi Mesnička ulica 6 u dvorišnoj zgradi na prvom katu. Udruga broji oko 150 članova, a djelatnost određuje Statut.

Cilj Udruge je ponajprije okupiti predstavnike poljske narodnosti i promicati poljsku kulturu i običaje. Suraduju sa skupinama Poljaka u Hrvatskoj i inozemstvu, Europskom unijom zajednica Poljaka i kulturnim i prosvjetnim ustanovama, a surađuje i s drugim nacionalnim manjinama u Zagrebu. Pomažu članovima Udruge koji su se našli u teškoj materijalnoj situaciji, a održavaju i spomen mjesta koja su povezana s poljskom povijesti.³

Povijest Udruge

Popisom stanovništva utvrđeno je da je na prostoru koji je pripao Kraljevini SHS živjelo više od 10 000 Poljaka. Nakon Prvog svjetskog rata poljsko stanovništvo s ovih prostora se polako organizira. Obnovom Poljske i uspostavom Kraljevine SHS stvaraju se diplomatski odnosi između ovih država. U Zagrebu je 1919. godine osnovan Konzulat Republike Poljske koji je radio na pravnoj zaštiti Poljaka i razvoju znanstvenih i kulturnih odnosa kao i na stvaranju pozitivne slike o Poljskoj. 1929. godine osnovana je prva organizacija čiji je cilj njegovati poljski jezik i kulturu među poljskim stanovništvom, nazvana je „Ognisko Polskie“, kasnije je preimenovana u „Polski Krug“. Nakon Drugog svjetskog rata oko 18 000 ljudi se vratilo u Poljsku, a organizacija prestaje s radom. Između 1960-ih i 1980-ih suradnja Jugoslavije i Poljske je bila vrlo dobra što je rezultiralo mnogim mješovitim brakovima. Ti bračni parovi su uglavnom naseljavali teritorij Jugoslavije zbog mnogo bolje perspektive za život. Poljsko dijaspora se ponovno organizira i okuplja u prostorijama Poljskog konzulata. Nekoliko godina se razgovaralo o ideji stvaranja nove poljske organizacije uz podršku konzula, te su uskoro započeli s

³O nama. // Poljska kulturna udruga „Mikołaj Kopernik“ u Zagrebu. Dostupno na:<http://kopernik.hr/o-nas/?lang=hr> (25. 5. 2016.)

registracijom. Nakon godinu dana uspješno su pripremili statut i popisali članove. 16. veljače 1990. godine poljska udruga je registrirana pod imenom Poljska kulturna udruga „Mikołaj Kopernik“ u Zagrebu. Devedesetih godina djelovanje je bilo usmjereno na pomoć ratnim stradalnicima. Slali su brojne apele i molbe za pomoć uključujući i Svetom Ocu Ivanu Pavlu II, predsjedniku RP Lechu Wałęsi i mnogim institucijama poljskih vlasti. Materijalnu pomoć su prosljeđivali sunarodnjacima i hrvatskim institucijama kao što su Caritas i dječji domovi. U okviru mirovnih misija Ujedinjenih naroda Poljska vojska je bila u Hrvatskoj pa su ih članovi udruge pozivali na susrete, a posebno u vrijeme blagdana kako bi im barem malo olakšali boravak izvan domovine. Zalagali su se i za zaštitu hrvatskih državnih i nacionalnih interesa tražeći podršku za Republiku Hrvatsku kada su ugostili visoke dužnosnike Republike Poljske poput predsjednice vlade.

Nakon rata vratili su se svojoj djelatnosti očuvanja poljskog identiteta i suradnji sa sličnim organizacijama nacionalnih manjina u Hrvatskoj i poljske dijasporu u inozemstvu. Svoja postignuća zahvaljuju podršci Konzulata i Veleposlanstva Republike Poljske u Zagrebu i financijskoj pomoći udruge „Wspólnota Polska“, sponzora i privatnih firmi.

U posljednje vrijeme značajniji događaji Udruge su bili susret sa Svetim Ocem u Zagrebu i susreti s predstavnicima poljskog parlamenta.⁴

Djelatnosti Udruge

Članovi udruge oduvijek posvećuju puno pozornosti poučavanju poljskog jezika mlade naraštaje.

Članovi organiziraju školu poljskog jezika za djecu i mladež, organiziraju proslave obilježavanja vjerskih i nacionalnih blagdana, organiziraju mise na poljskom jeziku, organiziraju ljetovanje za djecu u suradnji s Konzulatom Republike Poljske, organiziraju dolazak poljskih zborova, ansambla i glazbenika. Izdaju informativni bilten „Biuletyn Informacyjny“ u svrhu informiranja

⁴O nama. // Poljska kulturna udruga „Mikołaj Kopernik“ u Zagrebu. Dostupno na: <http://kopernik.hr/o-nas/?lang=hr> (25. 5. 2016.)

o događanjima članove dijaspori koji žive izvan Zagreba. Organizirali su i mnoge koncerte poljskih skladatelja kao što su Fryderyk Chopin, Ignacy Paderewski, Henryk Wieniawski i mnogih drugih glazbenika. Organiziraju također novogodišnje susrete, promocije poljske književnosti. Na ovaj način Hrvatima promoviraju svoju kulturu, mnoga od ovih događanja su otvorena i za hrvate. Česte su i projekcije poljskih filmova u kinu Tuškanac.

3 su dobne skupine članova. Seniorima je Udruga najpotrebnija i s njima su stalno u kontaktu i brinu o njima. Druga skupina su pripadnici srednjeg naraštaja. Posljednja skupina su djeca i mladež. Sve više ih pohađa Školu poljskog jezika, a mladež se organizirala u omladinsku sekciju. Oni osiguravaju nastavak društvenog rada udruge.⁵

Postignuća Udruge

Od 2001. godine ova Udruga je članica Europske unije udruge poljske dijaspori. 2003. godine nakon obnove prostora dobili su na korištenje prostorije od grada Zagreba. Iste godine su organizirali regionalni susret udruge poljske dijaspori iz 19 zemalja Srednje i Jugoistočne Europe. Studenti članovi Udruge njihovim posredništvom koriste stipendije „Semper Polonia“, uspostavili su i suradnju s omladinskim udrugama poljske dijaspori kako bi razmjenjivali iskustva. 2004., 2005. i 2006. nastupali su s pjevačkim sastavom na smotri nacionalnih manjina u Zagrebu.⁶

⁵O nama. // Poljska kulturna udruga „Mikołaj Kopernik“ u Zagrebu. Dostupno na:<http://kopernik.hr/o-nas/?lang=hr> (25. 5. 2016.)

⁶Isto.

Specijalne knjižnice

Prijedlog Standarda za specijalne knjižnice u Republici Hrvatskoj iz 2011. pojam specijalna knjižnica definira kao „samostalna knjižnica ili knjižnica u sastavu koja pokriva određenu znanstvenu disciplinu ili određeno polje znanosti, odnosno, područje specijalizirane djelatnosti. Pojam specijalna knjižnica obuhvaća knjižnice koje primarno pružaju usluge određenoj kategoriji korisnika i prikupljaju određenu vrstu knjižnične građe te knjižnice koja podržava neka organizacija u cilju zadovoljavanja potreba vezanih uz vlastito područje rada ili djelovanja.

Specijalne knjižnice, ovisno o svom osnivaču, mogu biti knjižnice državnih tijela, bolničke/medicinske knjižnice, knjižnice stručnih i znanstvenih ustanova i udruga (stručne udruge i znanstvena društva), knjižnice u gospodarstvu (industriji i trgovini), knjižnice u medijima i vjerskim zajednicama i slično.“⁷

Vrijedeći Hrvatski standardi za specijalne knjižnice iz 1992. ističu da kada knjižnica djeluje unutar organizacije ili poduzeća koje nema istraživačku službu tada ona djeluje kao organizacijska jedinica razvojne službe.⁸

Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske obradio je podatke za 153 specijalne knjižnice. Došli su do podatka da je u specijalnim knjižnicama zaposleno 222 knjižničarskih djelatnika.⁹

Knjižnica Poljske kulturne udruge „Mikołaj Kopernik“ nema zaposlene knjižničarske djelatnike. Za knjižnicu brine i održava ju predsjednica Udruge gospođa Barbara Kryžan-Stanojević.

Kako bi knjižnica korisnicima osigurala potrebne službe i usluge ona mora:

- „sustavno izgrađivati fond i pritom istraživati i pratiti potrebe i zahtjeve korisnika te sadržaj i strukturu fondova srodnih knjižnica; na temelju prikupljenih podataka i njihove analize, specijalna knjižnica utvrđuje nabavnu politiku, obavlja selekciju

⁷Prijedlog Standarda za specijalne knjižnice u Republici Hrvatskoj : rujan 2011. Čl. 1, st. 4. Dostupno na: http://www.hkdrustvo.hr/hr/obavijesti/odabrana_novost/428/?target (24. 5.2016.)

⁸Hrvatski standardi za specijalne knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 35, 3/4(1992), Čl. 3, st. 1.2., str. 259.

⁹Priopćenje Državnog zavoda za statistiku. Zagreb, 30 travnja 2015., Broj 8.3.1.

građe, predakcesiju i akcesiju; nabavna politika mora uključivati načine i metode za pročišćavanje i evaluaciju fonda.

- Stručno i tehnički obrađivati svu građu što podrazumijeva inventarizaciju, formalnu, sadržajnu i analitičku obradu, signiranje i označavanje građe; stručna obrada uključuje i izradu specijalnih bibliografija, uspostavljanje kataloga, baza podataka, priručnih kartoteka, biltena prinova i sl.¹⁰

„Temeljni ciljevi specijalnih knjižnica su:

- Korisnici i korisničke usluge – razvijanje usluga prema potrebama korisnika matične ustanove i korisnika šire stručno-znanstvene zajednice
- Izgradnja i razvoj zbirke – osiguranje pristupa raznovrsnim informacijskim izvorima koji podupiru stručni rad, razvojne programe i znanstveno-istraživački rad matične ustanove
- Funkcionalna povezanost specijalnih knjižnica srodnih znanstvenih disciplina ili područja na nacionalnoj razini
- Stalno stručno usavršavanje i cjeloživotno obrazovanje knjižničara
- Suradnja na zajedničkim projektima u svrhu osiguranja trajnog razvoja nacionalnog knjižničkog sustava
- Osiguranje financijskih sredstava u okviru strategija razvoja matične ustanove.¹¹

Specijalne knjižnice su bitne kako bi, osim pružanja pristupa informacijskim izvorima, podržavale stručni rad kao i znanstveno-istraživačke i razvojne programe ustanove u čijem se sastavu nalaze. Djelatnost knjižnice je usmjerena prema potrebama korisnika matične ustanove.

„Specijalna knjižnica ispunjuje svoju zadaću ako:

- Snažno se povezuje s korisnicima ustanove u okviru koje djeluje
- Osigurava efektivni i integrirani pristup u znanstvenim resursima
- Vodi aktivnu ulogu u nastajanju globalnih mreža srodnih knjižnica
- Usavršava i cjeloživotno obrazuje knjižničarsko osoblje.¹²

¹⁰Hrvatski standardi za specijalne knjižnice, čl. 4, st. 2.1, str. 261.

¹¹Strategija razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj : 2012. – 2015. : nacrt. Verzija 1. Čl. 1, str. 2. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/05/Strategija-razvoja-specijalnih-knjiznica-nacrt-v1-_1_.pdf (24. 5. 2016.)

Ciljevi strateškog razvoja specijalnih knjižnica

Korisnici i knjižnične usluge

Cilj je razviti usluge prema potrebama korisnika ustanove u čijem se sastavu knjižnica nalazi i omogućiti pristup informacijskim izvorima i stručno-znanstvenoj zajednici. Svrha im je pružiti potporu stručnom, razvojnom i znanstveno-istraživačkom radu ustanove i osposobiti korisnike kako bi znali koristiti informacijske izvore koji su im u knjižnici na dohvat ruke.

Kako bi ove ciljeve ostvarili potrebno je imati osiguran odgovarajući prostor, kontinuirano informirati korisnike o izvorima koje knjižnica nudi, pružati online edukacije, također i uslugu edukacije u knjižnici. Potrebno je i sustavno vrednovati usluge kako bi se mogle konstantno unaprjeđivati.¹³

Izgradnja i razvoj zbirke

Potrebno je izgraditi zbirku uzimajući u obzir potrebe korisnika, naravno dostupne informacijsko-komunikacijske tehnologije kao i očuvanje bogatstva fondova. Osiguran pristup informacijskim izvorima treba zadovoljavati potrebe korisnika. To se treba ostvariti unutar proračunskih sredstava.

Preporučene strategije za ove ciljeve su vrednovanje knjižničnih zbirki tj. informacijskih izvora, raditi na izradi digitalne knjižnice. Graditi hibridnu knjižnicu uz pristup što više informacijskih

¹²Strategija razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj : 2012. – 2015. : nacrt. Verzija 1. Čl. 4, st. 1, str. 4. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/05/Strategija-razvoja-specijalnih-knjiznica-nacrt-v1-_1_.pdf (24. 5. 2016.)

¹³Isto.

izvora koji su od koristi korisnicima. Preporučljivo je štiti knjižničnu građu najbolje digitalizacijom naslova koji su teže dostupni.¹⁴

Knjižnica Poljske kulturne udruge „Mikołaj Kopernik“ nema digitalnu zbirku, niti pristup elektroničkim izvorima. Još se nije razvijala u tom smjeru.

Funkcionalna povezanost srodnih specijalnih knjižnica

Što bolje se povezati sa specijalnim knjižnicama srodnih područja ili znanstvenih disciplina. Također je dobra ideja povezati se s nacionalnim informacijskim sustavom kako bi zadovoljili informacijske potrebe korisnika. Tako se omogućava učinkovitiji protok informacija, jednostavnije praćenje kvalitete usluga knjižnice i naravno racionalnije trošenje proračuna.

Strategija je jednostavna, povezati se sa srodnim specijalnim knjižnicama, a također i sa sveučilišnim knjižničnim sustavom. Kako bi to ostvarili potrebno je ostvariti i razraditi veze, prava i obveze knjižnica koje su u komunikaciji. Za dobro funkcioniranje dobro je osigurati pristup bazama podataka koji su nabavljeni nacionalnim licencama.¹⁵

Specijalne knjižnice se udružuju s drugim knjižnicama ovisno o kadrovskim i materijalnim mogućnostima, a također i u dogovoru s matičnom službom. Takva udruživanja uz pomoć modernih tehnologija omogućuje efikasno obavljanje osnovnih zadaća jer se jednostavnije koordinira nabava knjižnične građe, izrađuju skupni katalozi, izvodi međuknjižnična suradnja, obrazovanje osoblja, korisnika i slični zadaci.¹⁶

Knjižnica Poljsko kulturne udruge „Mikołaj Kopernik“ nije povezana s drugim specijalnim knjižnicama jer ne postoji u Hrvatskoj specijalna knjižnica koja također okuplja zbirku polonistike. Opcije za povezivanje ove knjižnice su sa knjižnicom Filozofskog fakulteta u

¹⁴ Strategija razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj : 2012. – 2015. : nacrt. Verzija 1. Čl. 4, st. 2, str. 4. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/05/Strategija-razvoja-specijalnih-knjiznica-nacrt-v1-_1_.pdf (24. 5. 2016.)

¹⁵ Strategija razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj : 2012. – 2015. : nacrt. Verzija 1. Čl. 4, st. 3, str. 4-5. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/05/Strategija-razvoja-specijalnih-knjiznica-nacrt-v1-_1_.pdf (24. 5. 2016.)

¹⁶Hrvatski standardi za specijalne knjižnice, Čl. 3, st. 3.1 – 3.3, str. 260-261.

Zagrebu, Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom i Knjižnicama grada Zagreba. To su knjižnice čiji glavni predmet okupljanja zbirke nije poljska građa, ali imaju veću zbirku knjiga na poljskom i knjige poljskih autora.

Stalno stručno usavršavanje i cjeloživotno obrazovanje knjižničara

Potrebno je razviti model trajne izobrazbe knjižničarskog osoblja i omogućiti prilagodbu osoblju neizbježnim promjenama u okruženju. Osim poticanja trajne izobrazbe osoblja preporučljivo je poticanje stjecanje stručnog zvanja i najvišeg akademskog obrazovanja. Isto tako preporučuje se poticanje istraživačkog rada u knjižnici kao i objavljivanje stručno-znanstvenih radova.¹⁷

U knjižnici Poljske kulturne udruge „Mikołaj Kopernik“ nema zaposlenog knjižničarskog osoblja. Razlog tome je kratko radno vrijeme, malen opseg posla i sveprisutan problem niskog proračuna.

Suradnja

Najbolje se suradnja uspostavlja na zajedničkim znanstvenim i razvojnim projektima. Oni se organiziraju kako bi se između ostalog specijalne knjižnice pokazale u pravom svjetlu kao potpora znanstveno-istraživačkim i razvojnim projektima ustanove u čijem se sastavu nalaze.

Suradnja se može ostvariti na zajedničkim projektima i programima srodnih knjižnica u Republici Hrvatskoj kao i suradnja na nacionalnim projektima. Ostvariva je i na zajedničkim

¹⁷ Strategija razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj : 2012. – 2015. : nacrt. Verzija 1. Čl. 4, st. 4, str. 5
Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/05/Strategija-razvoja-specijalnih-knjiznica-nacrt-v1-_1_.pdf (24. 5. 2016.)

projektima razvoja knjižnica pri korištenju sredstava EU. Primjenjivanje u praksu mnogih rezultata znanstvenih i razvojnih projekata je još jedan od načina za suradnju raznih knjižnica.¹⁸

Osiguranje financijskih sredstava u okviru strategije razvoja matične ustanove

Cilj je razviti, osigurati funkcioniranje i financirati specijalnu knjižnicu kao sastavnicu ustanove kojoj ona pripada. To se pokušava ostvariti kako bi specijalna knjižnica bila potpora korisnicima specijalne knjižnice i njihovim potrebama.

Ovaj cilj i svrha specijalne knjižnice može se ostvariti ako ona bude imala odgovarajuće mjesto u strategiji razvoja matične ustanove. Također potrebno je osigurati i financijska sredstva za funkcioniranje i razvoj knjižnice, naravno sve u okviru budžeta matične ustanove.¹⁹

Druge djelatnosti

Osim osnovne djelatnosti informiranja korisnika i dobavljanja knjiga knjižnica može nuditi usluge upućivanja i izobrazbe korisnika. To čini preko predavanja koje nudi zaposlenima u organizaciji o djelatnostima knjižnice, upoznavanjem novih stručnjaka s uslugama i mogućnostima koje im knjižnica može pružiti. Poučavanje korisnika o značenju i dostupnosti specijaliziranih baza podataka i naravno pruža savjete uglavnom stručnjacima organizacije (ne isključivo samo njima) kada imaju potrebu za informacijskom podrškom pri istraživanjima. Knjižnica se može baviti i izdavačkom djelatnosti – izdavanjem časopisa, biltena, vodiča. Može

¹⁸ Strategija razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj : 2012. – 2015. : nacrt. Verzija 1. Čl. 4, st. 2, str. 4. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/05/Strategija-razvoja-specijalnih-knjiznica-nacrt-v1-_1_.pdf (24. 5. 2016.)

¹⁹ Strategija razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj : 2012. – 2015. : nacrt. Verzija 1. Čl. 4, st. 6, str. 5. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/05/Strategija-razvoja-specijalnih-knjiznica-nacrt-v1-_1_.pdf (24. 5. 2016.)

nuditi prevodilačku djelatnost unutar organizacije ili izvan nje i prikuplja i distribuira statistiku kako bi se mogla evaluirati kvaliteta specijalne knjižnice.²⁰

Informacijska pomagala

„Specijalna knjižnica vodi sljedeće kartoteke, kataloge i evidencije o obradi dokumenata: akcesijske kataloge omeđenih i serijskih publikacija, inventarne knjige odnosno kataloge, mjesni katalog, kataloge serijskih publikacija, abecedni autorski katalog, stručni ili predmetni katalog, evidenciju cirkulacije časopisa, kartoteku posuđenih dokumenata u organizaciji i izvan nje, evidenciju izlučenih dokumenata itd. Kad knjižnica koristi suvremenu informacijsku tehnologiju, ti su katalozi proizvod obrade dokumenata na temelju odgovarajućeg programskog paketa, međunarodnih standarda i domaćih pravilnika.“²¹

Prostor i oprema

U privilegiranim i rijetkim slučajevima kada se projektira nova knjižnica obavezna je suradnja voditelja knjižnice i arhitekta. Ta suradnja je poželjna i pri adaptaciji ili selidbi knjižnice. Ona treba biti smještena na lokaciji koja je pristupačna korisnicima i može omogućiti neometan rad.

Knjižnica treba imati prostore za: prijem i obradu knjižnične građe, kataloge, referentnu službu, posudbu, čitaonicu s odgovarajućim fondom u slobodnom pristupu i odgovarajućom tehničkom opremom, spremišni prostor i pomoćne prostorije. Odgovarajuća tehnička oprema bi bili telefoni, aparat za kopiranje, mikročitač, računalo, CD-ROM oprema, komunikacijska oprema i priključak na javnu mrežu. Osnovna oprema koja je knjižnici potrebna za rad su radni stolovi, pultovi, police za knjige u slobodnom pristupu i za skladištenje knjiga, police za serijske publikacije u

²⁰Hrvatski standardi za specijalne knjižnice, Čl. 4, st. 4, str. 262.

²¹Hrvatski standardi za specijalne knjižnice, Čl. 6, st. 1, str. 263.

slobodnom pristupu i za njihovu pohranu, police i ormari za neknjižnu i arhivsku građu, kataložni ormarići, stolovi i stolice za korisnike. Svega naravno treba imati u odgovarajućem broju prema opsegu posla. Veličina prostora određuje broj korisnika, vrsta i veličina fonda, odgovarajuća oprema, broj i raznolikost zahtjeva i potreban broj djelatnika.²²

²²Hrvatski standardi za specijalne knjižnice, Čl. 9, st. 4 – 7, str. 268.

Knjižnica Poljske kulturne udruge „Mikołaj Kopernik“

Knjižnica Poljske kulturne udruge „Mikołaj Kopernik“ započela je s radom kada je i udruga registrirana, dakle 1990. godine. Tada je zbirka knjiga sadržavala sedamstotinjak naslova. Svi prikupljeni naslovi bili su klasika poljske književnosti starih autora poput Adama Mickiewicza, Bolesława Prusa, Henryka Sienkiewicza i mnogih drugih. Za vrijeme upravljanja knjižnicom gospođe Jolante Sychowska-Kavedžije 2014. godine počeli su s prikupljanjem suvremene literature koju nabavljaju i danas. Knjige s kojima je započet rad knjižnice bile su poklonjene. Članovi, prijatelji udruge i ambasada Republike Poljske donirali su svoje knjige udruzi i tada se rodila ideja o osnivanju knjižnice.

Ona danas djeluje na adresi Mesnička ulica 6, u dvorišnoj zgradi na prvom katu. Radno vrijeme je četvrtkom od 10 do 12 sati. Prostorije knjižnice smještene su u 63 m². Za vrijeme pisanja ovog rada bili su u procesu preseljenja u nove prostore na adresi Savska cesta 34/36. Trenutno imaju 1590 naslova podijeljenih u 12 skupina prema temi djela. Gotovo je sva građa na poljskom jeziku što i nije neobično s obzirom da je ovo specijalna knjižnica čiji su korisnici članovi ove udruge, nacionalne manjine poljaka i studenti polonistike.

Zbirka

Zbirka knjižnice „Mikołaj Kopernik“ podijeljena je u 12 skupina, naravno nazivi skupina su na poljskom kao i većina građe. Skupine su sljedeće: Literatura polska, Literatura naukowa i popularno naukowa, Literatura obca po polsku, Historia, Literatura po chorwacku, Poezja, Literatura religijna, Śpiewniki, Literatura polonijna, Encyklopedie i słowniki, Albumy, przewodniki, poradniki i kulinaria, Literatura dziecięca i młodzieżowa, podręczniki.

Hrvatski ekvivalenti za skupine bi bili po redu: Poljska literatura, Znanstvena literatura i literatura popularnih znanosti, Strana literatura na poljskom, Povijest, Literatura na hrvatskom, Poezija, Religijska literatura, Molitvenici, Literatura o poljacima, Enciklopedije i rječnici,

Albumi, vodiči, priručnici i kuharice, Literatura za djecu i mlade i udžbenici. Postoji i manja audio vizualna zbirka. Nisu pretplaćeni ni na jedan od časopisa, ali postoji sustav razmjene.

Literatura Polonijna obuhvaća almanahe, biografije i životopise brojnih poljaka iz svijeta koji su važni za njihovu kulturu u nekom smislu. Također sadrži podatke o poljacima doseljenicima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

Može se primjetiti kako su odlučili priručnu građu podijeliti u 3 manje skupine. Odabrali su takvo rješenje jer je relativno malo primjeraka priručne građe i smješteni su u posebnom ormaru zajedno sa literaturom za djecu i mlade i udžbenicima. Rječnika ima 17 i svi su sa poljskog jezika uglavnom na hrvatski, ali ima i poljsko – srpski i srpsko – poljski rječnik.

Audio vizualnu građu možemo podijeliti na video kasete, DVD-ove kojih ima stotinjak i na CD-e. Ima nekoliko CD-a sa sadržajem na hrvatskom jeziku. Veći broj CD-a je kolekcija napjeva Zespół Pieśni i Tańca Śląsk im. Stanisława Hadyny koje izdaje Instytucja kultury samorządu województwa śląskiego.

Velik dio građe čine povijesne knjige. Većina zbirke se sastoji od osnovnih djela poljske književnosti. To su ona djela koja su poljaci obavezni pročitati u osnovnoj i srednjoj školi, a također i studenti polonistike. Neka od tih djela izlazila su u nekoliko nastavaka, a zapravo svi nastavci zajedno čine jedinstveno djelo. To su bila posebna izdanja pa su je i uvez kvalitetniji. Takva djela koje knjižnica ima u svojoj zbirci su Potop, Ognjem i mačem i Pan Wołodyjowski Henryka Sienkiewicza ova djela ujedno tvore trilogiju. Knjiga Krzyżacy je također djelo Henryka Sienkiewicza koje je pronašlo svoje mjesto u posebnim izdanjima. Posljednje djelo je Pan Tadeusz poznatog i važnog poljskog pjesnika Adama Mickiewicza.

Najstarija knjiga koje se našla u zbirci ove knjižnice je Colas Breugnon autora Romaina Rollanda. Izdana je 1951. godine, a nakladnik je bio Państwowy Instytut Wydawniczy.

Najpopularniji suvremeni autori koji se češće ponavljaju u zbirci su Mariusz Szczygieł, Marek Krajewski i Joanna Bator. Mariusz Szczygieł i Joanna Bator su dobitnici prestižne nagrade Nike. To je nagrada za poljsku književnost i podijeljena je na nagradu sudaca i nagradu publike. Od stranih pisaca u zbirci Literatura obca po polsku (Strana literatura na poljskom) nekoliko je primjeraka autora Albert Camus, J.K. Rowling i Agatha Christie.

Skupina naziva Literatura po chorwacku (Literatura na hrvatskom) ima 23 knjige koje su sve prijevodi s poljskog jezika. Mnogi od prijevoda su rad profesora s Filozofskog fakulteta s katedre polonistike.

Nakladnici koji se najčešće pojavljuju u knjižnici je Państwowy Instytut Wydawniczy. Čest je katolički nakladnik naziva Znak. Imaju učestalu komunikaciju s nakladnikom Świat książki koji kontaktiraju voditeljicu knjižnice kada izađe nova knjiga i ako su zainteresirani pošalju narudžbu i tada se određena narudžba šalje u Hrvatsku. Još je nekoliko nakladnika koji se češće pojavljuju: Wydawnictwo Literackie, Wydawnictwo Czarne, Wydawnictwo W. A. B.

Nekoliko je manjih izdavača čijih knjiga imaju po par primjeraka, a zanimljivo je da imaju za njih poseban naziv „wydawnictwo niszowe“.

Časopisi

Poljska kulturna udruga „Mikołaj Kopernik“ izdaje kvartalnik pod nazivom Kopernik. Izlazi od 1990. godine kao bilten, a od 2011. godine izlazi kao časopis. Sam časopis je tada dobio ISSN broj. Moguće ga je preuzeti na stranicama udruge, no ne nudi se takva opcija u sastavu knjižnice. Kvartalnik je u digitaliziranom obliku dostupan pod poglavljem „Datoteka“.

Ovaj časopis je predmetom razmjene s nekoliko udruženja naravno povezanih s Poljskom i poljskom dijasporom. Razmjena nije konzistentna, ali kao takva postoji. U knjižnicu dolaze časopisi Głos Polonii – šalje dijaspora poljaka iz Crne Gore, Mali glasonoša koji je glasilo društva Karlovčana. Savjet za nacionalne manjine šalje svoj bilten Manjinski forum. Časopis Pod wiatr šalju mladi amateri novinarstva, literature, lijepe umjetnosti i fotografije, a dolazi iz Krakowa u Poljskoj.

Signatura

Signaturu nisu preuzeli u obliku Univerzalne decimalne klasifikacije koju mnoge knjižnice danas koriste. Osmislili su vlastitu signaturu koja je vrlo jednostavna. Jedan od primjera je LH/13. U tome LH predstavlja skupinu – Literatura Chorwacka, a broj (u ovom slučaju 13) označava redni broj pod kojim je određena knjiga upisana u popis knjiga bez obzira na skupinu.

Kataložni program

Ova knjižnica koristi program koji se zove Bibliotekarz.net i u potpunosti je na poljskom jeziku. Programirao ga je gospodin Marek Ryński. Bibliotekarz.net je program privatnika koji je zapravo besplatan, a financira se dobrovoljnim priložima knjižnica koje koriste ovaj program. Prva verzija je objavljena 2004. godine. Stvoren je iz potrebe za bibliotekarskim programom kojeg podržava Windows. Program je unaprjeđivan prema prijedlozima korisnika. Ima jednostavno sučelje, ne zahtijeva posebno računalo ili neku posebnu opremu.²³

Upis knjige u katalog zahtijeva upisati signaturu, inventarni broj, autora, naslov djela, ISBN ili ISSN ovisno o publikaciji, ključna slova, godinu izdavanja, nakladnika, opis knjige, tematiku djela, lokacija, vrstu publikacije, datum nabave i klasifikacijska oznaka prema Univerzalnoj decimalnoj klasifikaciji.

Postoji opcija slično kao i u katalogu Kohe da se prema ISBN-u preuzmu podatci iz Kataloga Rozproszonego Bibliotek Polskich. On pruža opciju da se pretraže katalozi poljskih knjižnica. Moguće je i pretražiti MARC bazu podataka.

Osim osnovnih informacija o članovima, posudbe, vraćanja knjiga ili produživanja. Program nudi automatsko izrađivanje raznih izvještaja, pa čak te informacije prikazuje u obliku dijagrama ili samo kao statističke brojeve.

²³Ryński, Marek. Bibliotekarz.net. Dostupno na: <http://bibliotekarz.net/> (2.5.2016.)

Uslugu elektroničkog kataloga ova knjižnica ne nudi. Informacija o tome ima li ova knjižnica određenu knjigu ili jeli ona dostupna ne može se dobiti drugačije nego da osoba ode do knjižnice i pogleda.

Katalog u obliku kartica nisu nikada imali, fond je bio upisan na običnom popisu.

Prije nego je financiran program preko kojega danas dokumentiraju posudbe, imali su Knjigu posudbi. Upisivali su datum posudbe, broj knjige, ime i prezime korisnika koji posuđuje, djelo i autora i datum povratka djela.

Nabava i otpis knjiga

Početni fond knjiga dobiven je donacijom članova i prijatelja društva. Danas naručuju suvremene knjige direktno iz Poljske. U slučaju da netko od upravnog odbora udruge putuje u Poljsku često kupe neke knjige koje su zanimljive za knjižnicu. Donacije se naravno prihvaćaju, pogotovo ako tih djela nema u knjižnici. Naravno opet su najzanimljivije i rado prihvaćene one koje spadaju u suvremenu literaturu.

Svaku godinu radi se inventura kako bi ustvrdili trenutno stanje fonda. Knjige se otpisuju u slučaju da neko od djela više nije uporabljivo ili neka od knjiga jednostavno nije potrebna. Tada naprave otpis djela i omoguće korisnicima da uzmu te knjige. To omogućuju i ako se zaprimi neka donacija koju naravno prihvate, a ako se neko djelo nađe u više primjeraka onda ga prosljeđuju dalje ili ako neko djelo jednostavno nije od interesa korisnicima.

Članstvo

Članom ove knjižnice može postati tko god želi i ima potrebu za ovakvom literaturom. Članstvo se ostvaruje ispunjavanjem formulara. Potrebni podatci su: Ime, Prezime, Adresa, Kontakt telefon i e-mail adresa. Tada se dobije plastificirana kartica na kojoj je upisano ime i prezime, te broj člana. Članarina je godišnje 20 kuna, a član može posuditi najviše 2 knjige istodobno na razdoblje od jednog mjeseca. Produljenje je moguće uz obavještanje osobe koja brine za zbirku i ostvaruje se pravo zadržati knjigu još mjesec dana. U slučaju da se kasni s povratom knjige predviđena je jednokratna kazna od 20kn.

Aktivni članovi udruge (određuju se prema trenutnom popisu i dolascima na sastanke) postaju članom knjižnice prvom posudbom i za njih je članstvo besplatno.

Trenutni članovi su redoviti i često posuđuju građu. Trenutno ih je 34, ali ima i prikrivenih članova. To su supružnici aktivnih članova ili ostatak obitelji člana.

Preporuka za budući razvoj

Kako bi mogli neometano raditi trebali bi se više osloniti na kataložni program koji koriste Bibliotekarz.net. Trebali bi upisati sve knjige u kataložni program kako bi on zapravo ispunjavao svoju funkciju. To je velik posao, ali s obzirom da se knjižnica seli na drugu lokaciju mogli bi to učiniti pri raspakiravanju knjiga. Tada će im i ovako svaka knjiga proći kroz ruke, pa preporučam da obrade knjige koje još nisu u programu. Također bi trebali upisati audiovizualnu građu i časopise.

Kako bi bili što pristupačniji korisnicima i potencijalnim korisnicima trebali bi na postojećim stranicama udruge i knjižnice aktivirati elektronički katalog. U današnjem užurbanom svijetu sve se traži preko interneta i elektroničkih kataloga kako bi se uštedilo na vremenu. Svi tražimo na poznatim nam izvorima i ako se pokaže da nema onoga što nam je potrebno nećemo trošiti vrijeme u nadi da ćemo ipak pronaći iako nečega nema u katalogu. Elektronički katalog treba biti glavni pokazatelj fonda knjižnice.

Digitalna zbirka se trenutno sastoji od biltena i letaka koje objavljuje udruga. Zbirku bi mogli proširiti tako da članovima knjižnice omogućе pristup elektroničkim izvorima koji im mogu biti od interesa. Povezati korisnike sa izvorima i informacijama direktno iz Poljske. Mnogi članovi udruge su vrlo aktivni intelektualno i pišu razne članke. Predlažem stvaranje repozitorija intelektualnih tvorevina članova udruge.

Predlažem također da se povežu s knjižnicama koje također imaju zbirku polonistike. Da pokrenu suradnju i međuknjižničnu posudbu s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom, knjižnicom Filozofskog fakulteta, mrežom Knjižnica grada Zagreba i zbirkom poljske škole. Sve to kako bi korisnicima omogućili pristup većem fondu građe. Takav potez bi doveo i do većeg korištenja fonda ove knjižnice. Proširio bi se broj korisnika, popularizirala bi ova knjižnica koja trenutno djeluje poprilično samozatajno. Većem broju korisnika koji vjerojatno ne znaju za ovu knjižnicu, a znaju poljski jezik omogućili bi pristup suvremenoj građi koja je popularna u Poljskoj.

Djelatnost udruge je poprilično orijentirana na pomoć članovima udruge koji su u potrebi. Mogu se organizirati različite radionice. One mogu biti imati društveni naglasak, približiti članove

udruge. Moguće je organizirati radionice kako bi korisnici svladali novu vještinu, preporučljive su i online edukacije.

Najbolje upućivanje na stručnu izgradnju zbirke i organizacije knjižnične djelatnosti je prijedlog da kontaktiraju službu Nacionalne sveučilišne knjižnice koja nudi uslugu u kojoj pomaže knjižnicama u organizaciji zbirke. Tada se najstručnije osobe mogu posvetiti organizaciji zbirke i poboljšanju djelovanja knjižnice.

Zbirka poljske škole u Zagrebu

Fond zbirke je podijeljen u 2 skupine: Lektira i Udžbenici. Priručnu literaturu rječnika, enciklopedija, leksikona i atlasa su upisali pod skupinu Lektira. U priručnoj literaturi najviše ima rječnika čak 36 jedinica, a ostalih imaju manji broj. Knjiga dječjih lektira ima 1156, a udžbenika oko 1000 jedinica. Imaju i malenu zbirku CD-ova i DVD-ova, ali multimediju u nastavi uglavnom upotrebljavaju sa računala. Zbirka je smještena u ormarima i podijeljena je prema starosti djece za koju je određena građa potrebna. Podijeljeni su na vrtićku dob, osnovnu školu (1-6 razred) i 7 i 8 razred na koji se referiraju kao gimnazija.

Zbirka se nalazi u dijelovima na nekoliko lokacija po prostorima škole. Organizirali su rad prema primjeru rada knjižnica u poljskoj. Primjer signature L/26, ovdje L označava vrstu literature u ovom slučaju Lektira, a broj je redni broj u inventarnoj knjizi. Druga mogućnost je oznaka P koja označava podręcznik tj. udžbenik. Signatura se upisuje na prvoj ili naslovnoj stranici ispod štambilja.

Zaduživanje i razduživanje posuđenje knjižnične građe obavlja se pomoću knjižnih kartica. Svaka knjiga ima svoju karticu koju pri posudbi umeću u odgovarajuću košuljicu učenika ili nastavnika. Svi profesori i učenici imaju svoju košuljicu za evidentiranje posudbi. Sistem je sličan evidencijama posudbi knjižnicama osnovnih škola u Hrvatskoj koje još nisu informatizirane.

Vode inventarnu knjigu, a kada se provodi otpis građe to su udžbenici. Otpis se izvršava kada Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta objavi da je određeni udžbenik zastario.

Zaključak

Knjižnica “Mikołaj Kopernik” je s radom počela 1990. godine. Tada se fond sastojao od donacija i bilo je oko 700 knjiga klasika poljske književnosti. Danas je fond udvostručen i to za razliku od početne zbirke, suvremenim djelima iz Poljske.

Izdaju kvartalni časopis naziva Kopernik koji je u početku bio u obliku biltena. Časopis je tip informatora gdje objavljuju o djelatnostima i aktivnostima udruge.

Pribavili su sve što im je potrebno u okviru svojih mogućnosti. Osmislili su signaturu, pribavili su kataložni program, a korisnicima osiguravaju tematske radionice. Korisnici usluge ove knjižnice koriste za ispunjavanje slobodnog vremena, pa im vjerojatno ne smeta kratko radno vrijeme i činjenica da ne postoje računala za korištenje korisnicima.

S obzirom na nedostatak stručne pomoći vrlo dobro, čak i odlično su se snašli u organizaciji zbirke.

Sažetak

Tema završnog rada je malena knjižnica Poljske kulturne udruge „Mikołaj Kopernik“ koja djeluje u Zagrebu. Rad će sadržavati i osvrt na zbirku knjiga Poljske škole u Zagrebu. Glavna tema je knjižnica „Mikołaja Kopernika“ uz opis povijesti i rada udruge.

Knjižnica „Mikołaja Kopernika“ se uvrštava u specijalne knjižnice jer postoji da bi ponajprije zadovoljila potrebe ustanove u čijem se sastavu nalazi. Knjižnica djeluje kako bi promicala poljsku književnost i kulturu u Hrvatskoj. Cilj udruge je okupiti osobe poljske narodnosti. Imaju veliku ulogu u promicanju poljskih običaja i kulture. Suraduju s brojnim poljskim organizacijama u Hrvatskoj i inozemstvu. Prednost postojanja ove knjižnice je u tome što nabavlja djela na poljskom i omogućuje poljacima čitanje na materinjem jeziku, svim govornicima i simpatizerima poljskog jezika kao i studentima Poljskog jezika i književnosti olakšava produbljivanje znanja jezika kroz čitanje. Takve knjižnice su vrlo važne jer imaju slobodu u odabiru građe i mogu se fokusirati na određeno interesno područje. Također ne moraju zadovoljiti veliki broj različitih korisnika jer se korisnici specijalnih knjižnica okupljaju oko zajedničkih interesa.

Građa ove knjižnice je uglavnom na poljskom jeziku s malenom zbirkom prijevoda na hrvatski jezik i većinom su to suvremena djela koja izlaze u Poljskoj.

Ključne riječi: specijalna knjižnica, poljska kulturna udruga, Bibliotekarz.net, „Wydawnictwo niszowe“, Poljska škola

Summary

The subject is a small library of Polish cultural organization „Mikołaj Kopernik“ which is active in Zagreb, there will also be a review of a little collection of the school of Polish language in Zagreb. The main subject is the library “Mikołaj Kopernik” with a description of history and organization’s activity.

Library of “Mikołaj Kopernik” is included to the category of special libraries because it exists first and foremost to satisfy the needs of the institution of which it is a part of. Big part of their role is to promote polish culture and literature. Their wish is to gather people of polish nationality. Another great role of theirs is to promote their native habits.

They cooperate with many organizations in Croatia and abroad. This library’s advantage is the fact that they import literature in polish language and makes it possible for Poles to read in their native language as it does for everyone who knows and speaks Polish. It is also very helpful to students of polish language because reading simplifies learning the language which is easier to do with modern literature.

These types of libraries are very important because they have a certain freedom when it comes to their collections. They can focus on specific areas of interest. Also there is no need to satisfy a broad specter of users because in special libraries they gather around similar interests.

This library’s collection is mainly in polish with a little collection of translations to Croatian. Books are mostly modern literature that is currently popular in Poland.

Literatura

Kunštek, Dubravka. Specijalne knjižnice/informacijski centri u svijetu tranzicije. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 40, 1/2(1997), str. 107-115.

Hrvatski standardi za specijalne knjižnice. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske. 35, 3/4(1992), str. 258-269.

Poljska kulturna udruga „Mikołaj Kopernik“ u Zagrebu. Dostupno na: <http://kopernik.hr/>, (6.5.2016.)

Prijedlog Standarda za specijalne knjižnice u Republici Hrvatskoj : rujan 2011. Dostupno na: http://www.hkdrustvo.hr/hr/obavijesti/odabrana_novost/428/?target (24. 5. 2016.)

Priopćenje državnog zavoda za statistiku. Zagreb, 30 travnja 2015. Broj 8.3.1.

Ryński, Marek.Bibliotekarz.net. Dostupno na: <http://bibliotekarz.net/> (2.5.2016.)

Strategija razvoja specijalnih knjižnica u Republici Hrvatskoj : 2012. – 2015. : nacrt. Verzija 1. Dostupno na: http://www.nsk.hr/wp-content/uploads/2012/05/Strategija-razvoja-specijalnih-knjiznica-nacrt-v1-_1_.pdf (24. 5. 2016.)